

SZAVÁN FOGOTT ÖSTÖRTÉNET

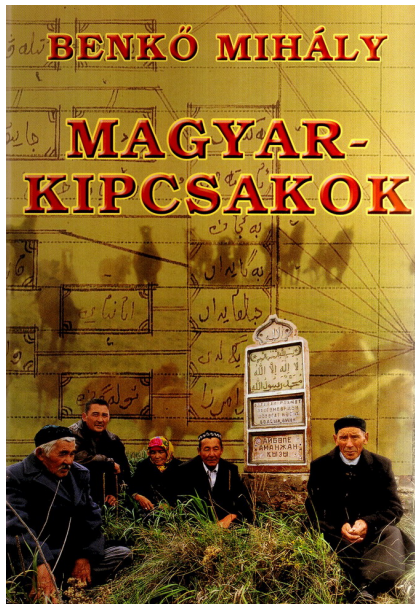
Benkő Mihály: Magyar-kipcsákok
2008.08.26.

Tovább terebélyesedett a magyar nép csenevésznek eddig sem mondható családfája – rokonainkként üdvözölhetjük ezentúl a Kazak Köztársaságban élő madjar-kipcsákokat is, akiknek őseivel a szerző szerint maga Julianus barát is találkozhatott. GERE ZSOLT KRITIKÁJA.

Tóth Tibor antropológus az 1960-as években embertani kutatásokat, méréseket végzett készülő akadémiai disszertációjához Baskíriában és Kazakisztánban. Eközben, a terepmunka idején értesült arról, hogy „*Üzbekisztánban is élnek magukat magyarnak [madjarnak] nevező nemzetségek*” (14.o.), akiket aztán Tóth pár év múlva fel is keresett. Ezek az üzbejisztáni – a szerzővel ellentétben nevezzük őket egyelőre, s még jó ideig így – madjarok a kipcsák törzsekkel álltak kapcsolatban, s hagyományaik, emlékezetük még megőrizte, hogy századokkal korábban költöztek erre a területre a „Volga vidékéről”.

Tóth Tibor visszhangtalanul maradt és írásos formában ma is csak hagyatékában fellelhető, tanulmány formájában ki sem fejtett, s a történész szakma által elutasított hipotézisének a nyomain kezdte meg kutatásait **Benkő Mihály**, aki többször is járt a szóban forgó helyszíneken (Aszتانában, Kazakisztán fővárosában, a Torgaj-vidék mocsaras pusztáin, Kara-Talban, Celinjében) a madjarok~madiarok~mazsarok őstörténeti, néprajzi emlékeit kutatva. Könyve, a *Magyar-kipcsákok*, ahogy a kiejtésbeli árnyalatot elmosó cím és a kötet egész

érvelése, képanyaga, illusztrálása mutatja, egyetlen tézist szeretne bizonyítani: a magyar és a madjar-kipcsak nép rokonságát, etnikai azonosságát.

Milyen fogódzók állnak rendelkezésünkre a magyar őstörténetet és etnikai rokonságot radikálisan érintő kérdésekben? Történelmi okok, elsősorban az orosz cárok és a szovjet diktatúra pusztítása illetve asszimilációs politikája, meg persze az eltelt másfél ezer év miatt „mára” lényegében az önelnevezés hasonlóságára és a madjar-kipcsakoknál szigorú hagyománynak számító sezserék, genealógiai táblázatok vizsgálatára szűkülő „eredmények” segíthetnek a tisztánlátásban. **Benkő** közöl is egy 1930-35 között, a „kazak nomádkor végén”, arab betűkkel íródott sezserét, de ez – hasonlóan a temetőben talált sírfeliratokhoz – sem ad az olvasó számára több információt, mint a népnevek nyelvi összecsengése. Annak ellenére mondom ezt, hogy **Benkő** könyvének szinte minden lapját, nyilván feltételezett bizonyító ereje miatt, az „omszki magyar-kipcsak sezsere” 30-as számú tétele, a „MAGYAR név arab betűs, kazak nyelvű” (126.o.) változatának képe illusztrálja.

A szövegben kezdettől evidenciaként kezelt, s érvekkel alig bizonyított magyar-madjar azonosságnál izgalmasabb, ahogyan **Benkő** Mihály és kazak barátai, kollégái a magyar őstörténetbe illesztik az elméletet. Eszerint a Magna Hungáriában visszamaradt „keleti” magyarok, akikkel Julianus barát találkozott, Batu kán birodalmi terjeszkedése után nomád, vándorló népként a kazak honfoglalás résztvevőivé váltak, s végül az „Irtis folyó mellett kötöttek ki” a kara-kipcsakokkal együtt. S így, nevüket megőrizve, váltak madjar-kipcsakká, a nyugati magyarságról egyre halványabb, elmosódó tudást őrizve. (Ezeknek az emlékeknek a felelevenítésére a kötet szerint persze már „tudósi-történelmi” kiegészítésekre, magyarázatokra volt szükség.)

Az egyetlen momentumra, etimológiára (madjar=magyar) alapozó kötetet a szakirodalom szinte teljes hiánya és a személyes tapasztalatokra épülő beszámolók túlsúlya jellemzi: jelen állapotában nyilván alkalmatlan a tudományos értékelésre, s így elsősorban módszertani szempontból lehet érdekes a kételkedő olvasó számára. Feltűnő például, hogy **Benkő** mennyire kerüli azokat a XIX. századi elméleteket, helyszíni beszámolókat, amelyek ugyanebben a térségben vagy a Kaukázus környékén találtak „madjar”, „madzsar”, „magar” (etc.) elnevezésű népeket, sőt egy olyan várromot („Madzsar vár”) is, amit az őstörténészek egy része sokáig a magyar „királyság” központjának tekintett, s itt nem csak a Rajzolatokkal hírhedt Horvát Istvánra gondolhatunk, hanem Torkolly Sámuelre, Besse Jánosra, Jaksics Gergelyre, Horváth Ádámra, Dankovszky Gergelyre, s még sorolhatnám a neveket a XX. századi Bendeffy Lászlóig.

Ugyancsak beszédesek azok a regényszerűen megírt, főleg a szerző meggyőződését, hitét mutató bekezdések, amelyeknek a segítségével aztán egy-egy találkozást értelmez, sőt irányít **Benkő**: „Valamit megláthattam a vonásaiban, mert megkérdeztem: – Magyar? – Igen! Solpan Ahmetova kipcsakutató nem elég alaposan tájékozott az itteni kipcsakok törzsi összetételéről – összegeztem magamban. [...] Távolabb volt néhány szép ház. Mokány, középtermetű öreg közeledett felénk. Úgy nézett ki, mint egy jómódú magyar középbirtokos a XX. század elején. –

Nos, hát megjöttek a vendégek. Magyar? – Igen. – Testvér! – megölelt engem, majd a házához vezetett bennünket.” (29-30.o.)

A rendkívül homályos és elnagyolt, tudományos módszerként használhatatlan nemzetkarakterológiai szemlélet bukkan föl a kötethez csatolt, *Szarübj vitéz* című, 1971-ben íródott elbeszélő költemény fordításának bevezetőjében is: „*A vers sok helyen a magyar ember szívéhez közelálló puszta hangulatokat is felelevenít[i]. Azt a pusztát idézi, amely a honfoglalástól kezdve Petőfi és Arany János idejéig, a kazak sztyeppéktől távoli Magyarországon is megőrizte ősi létformáját.*” (95.o.) (Persze ez igaz is lehet, ha a fordító számára a madjar-kipcsak költő műve, más irodalmi hagyomány nélkül, a János vitéz és a Toldi nyelvén, stílusában próbál magyarul megszólalni.)

Benkő Mihály könyve, kutatása – sokakkal együtt – annak a romantikus történelemszemléletnek a foglya, amely az eredet, a rokonság kérdését az organikuság szellemében nem pusztán tudományos, hanem elsősorban nemzeti kérdésnek tekinti azért, hogy a magyarság lényegét, esszenciális valóságát a távoli múltból meghatározhassa. Az ilyen típusú legitimáció a XIX. század első harmadában-felében még működőképes volt, mai integrációs kísérlete azonban – főleg a könyv szakmai színvonalát tekintve – nagy jóindulattal is legfeljebb az alternatív kulturális törekvések közé sorolható.

Szerző: Gere Zsolt

<http://www.revizoronline.hu/article.php%3Fid%3D731+revizor+Benk%C5%91&hl=hu&ct=clnk&cd=1&gl=hu>

Benkő Mihály

MEGJEGYZÉSEK GERE ZSOLT KRITIKÁJÁHOZ A „MAGYAR KIPCSAKOK” CÍMŰ MŰVEMRŐL. (TIMP, BUDAPEST, 2008).

A kritikát, mint műfajt nagyon nagyra értékelem. Bonyolult és felelős munka a kritikus tevékenysége, hiszen írásában mérlegelni kell egy-egy mű érdemeit és hibáit. Alaposnak, pontosnak, és meggyőzőnek kell lennie, csúsztatások és manipulációk nélkül. Sajnálatos módon, az én könyvem esetében a kritikus tökéletes tájékozatlanságát tapasztaltam a közép-ázsiai, és ezen belül a kazak történelem és historiográfia kérdéseiben. Művem csak felületesen olvasta el. Mindebből származó tárgyi tévedései nem zavarják meg abban, hogy kérlelhetetlenül szigorú legyen. Gere Zsolt cikkének durvább hibái közül kénytelen vagyok néhányat kiigazítani, ha másért nem, azért, hogy a kritikájának félrevezető jellegét ellensúlyozzam.

1) Szembeszökő, hogy a kritikus korábbi, a témában megjelent tudományos cikkeimet, könyveimet [Pl.: *Benkő Mihály*, Julianus nyomdokain Ázsiában, Budapest, 2001; *Benkő Mihály*, A Torgaji Madiarok, Budapest, 2003; *Benkő Mihály–Babakumar Khinayat*, A Keleti magyarság írott emlékeiből, Budapest, 2007.] nem olvasta, sőt, azok még csak a kezében sem voltak. Ha nem így lenne, nem szerepelne kritikájában a következő, kissé faramuci állítás: Benkő Mihály azért ment 2003-2006 között két alkalommal is Északnyugat-Kazakisztánba és Nyugat-Szibériába kipcsak-magyarokat keresni, mert Tóth Tibor antropológus 1968-ban állítólagos kipcsak-magyarok között végzett volna antropológiai méréseket Közép-Ázsia délnyugati részén, Üzbegisztánban. (A két terület több ezer kilométernyire esik egymástól) [A

nyugat-szibériai magyar-kipcsak expedícióink valóságos előzményeiről lásd: *Benkő Mihály–Babakumar Khinayat*, A keleti magyarság írott emlékeiről, Budapest, 2007, 65 sk.; *Benkő Mihály*, Magyar kipcsakok, 2008 Budapest, 27].

Tóth Tibor 1965-ös útja nyomán a Torgaj-vidéki argün-magyarokhoz szerveztünk expedíciót 2002-ben a Kazak Akadémia Keletkutató Intézete támogatásával és segítségével. Ellentétben Gere Zsolt állításával, Tóth Tibor 1965-ös torgaji útjáról, és a többi keleti magyarról, akikkel a magyar kutatók közül ő találkozott először az utóbbi évszázadok során, számos jelentős tudományos publikációt jelentetett meg Magyarországon és külföldön is. Szó sincs tehát arról, hogy a neves antropológus „hipotézisét tanulmány formájában ki sem fejtette”. A „visszhangtalanság”, valamint az, hogy „a történész szakma elutasította”, nem az ő lelkén szárad. Tóth Tibornak a „közép-ázsiai ősmagyar relictum” kérdéséről írt legfontosabb munkájának adatait a kritikus fellelheti többek között a fentebb hivatkozott korábbi könyveim jegyzeteiben is.

2) A magyar-kipcsak és argün-magyar törzsnevekben a „magyar” szónak *nincs kiejtésbeli árnyalata*. Így nem is volt mit „elmosnom”. Mély „a” hanggal, „magyarként” nevezik meg az adott nemzetségek, törzsek tagjai önmagukat. Mindössze néhány magyarországi kutató nevezi őket szóban és írásban a saját feje után, többnyire megkülönböztetésként, „madjarnak”. Ezt az állítást a kritikus nemrégiben akár maga is ellenőrizhette volna. Nem is kellett volna ehhez Kazakföldre utaznia. Elegendő lett volna, ha 2008 augusztus 9–10-én, kijön a kunszentmiklósi Bösztörpusztára, a méltán híressé vált kurultájra, és ott személyesen az argün-magyar küldöttség tagjaitól érdeklődik önelnevezésükről.

3) Ellentétben a kritikus állításaival, „Magar” etnonym vagy helységnevé, toponym Közép-Ázsiában és Kazakisztánban még csak véletlenül sem fordul elő. Nepálban lehet találkozni vele. Továbbá: a Kaukázus-vidéken sohasem létezett Madzsar vár. Volt viszont arrafelé három Madzsar város is: kettő közülük (Ulu-Madzsar és Kicsi-Madzsar) Dagesztánban, egy (Al-Madzsar) pedig a mai Buggyonovszk város szélén, a Kuma-folyó bal partján. Hasonló tévedésekkel találkozva, csak örülhetek annak, hogy ez alkalommal „feltűnően kerültem” a témához nem közvetlenül kapcsolódó kérdéseknek a tárgyalását. Egyébként könyveim előszavában, akár én magam írtam őket, akár neves magyar, vagy külföldi orientalisták (Harmatta János, Erdélyi István, Babakumar Khinayat), bőségesen kitértünk a keleti magyarok kutatástörténetére. Szóltunk a nagy felfedezőkről is, így többek között Julianus barátról, Turkolly (és nem Torkolly, ahogy Gere Zsolt írja!!) Sámuelről, Kőrösi Csoma Sándorról, Vámbéry Árminről, Ujfalvy Károlyról, Zichy Jenőről, Almássy Györgyről, Mándoky Kongur Istvánról.

4) A sezserék (genealógiai táblázatok) Kazahsztánban értékes írott történeti forrásnak számítanak, a pusztai hagyományok írásba foglalt emlékei. A régi példányok, mint például a könyvemben publikált „omszki arab betűs sezseré”, ráadásul nagyra becsült ritkaságok is. A kritikus azért ír lekezelő hangon a (szerinte nyilván kizárólag általam) „feltételezett bizonyító erejükről”, mert jelentőségüket a közép-ázsiai historiográfiában nem ismeri. A kazak tudósok számára valamely törzsszövetség nagy genealógiai táblázatán egy-egy etnonym szimbolikus megjelenése személynév formájában, egyértelműen azt jelenti, hogy a törzsszövetségben, valamikor megjelent egy bizonyos etnikum. (Valamennyi kazak törzsszövetség, törzs, különféle területekről származó nemzetségek, törzsek konglomerátumából áll). Minderről megjelent könyveimben részletesen szólok [Vö.: *Benkő Mihály–Babakumar Khinayat*: A keleti magyarság írott emlékeiből, Budapest, 2007, 25 skk; 78–83; *Benkő Mihály*, Magyar Kipcsakok, Budapest 2008, 57, skk.].

Bolat Kumekov turkológus professzor, a Kazak Tudományos Akadémia rendes tagja, az almatii Kipcsakológiai Intézet vezetője, a magyarokat és a kunokat (kipcsakokat) leíró közép-

ázsiai arab és perzsa források világszerte ismert, kiváló szakértője. A magyar-kazak közös gyökerekről szóló cikkében a következőket írja:

„A mongol támadás előtti időszak végére a Volga-Urál folyóközben, a magyar törzsek egyik csoportja, betagozódott a kipcsak törzsszövetségbe. Ez a tény világosan kifejeződésre jut a kazak sezszerékben (genealógiai táblázatokban). **A kazak nép Középső Hordájának (etnikai-területi egység) nemzetiségi-törzsi szerkezetén belül, a kipcsak törzsek leszármazási táblázatain, nemzetségi szinten megtaláljuk a „magyar” etnonymet.** Ugyancsak a Középső Hordában, az argün törzsszövetségben is vannak magyarok. 1965-ben Tóth Tibor magyar kutató antropológiai méréseket végzett a kazak nemzet argün-magyar etnikai csoportjának tagjain. Az antropológiai kutatások módját adták Tóth Tibornak arra, hogy jelentős morfológiai hasonlóságot állapítson meg az argün-magyarok és a kipcsakok azon csoportja között, akik akkoriban ugyanabban a zónában, a Torgaj-kapuban, a Szarükopán éltek. A magyarok argün közegeben, legkorábban a XVI. században jelenhettek meg. A XIV-XV. századok fordulóján az argünök egy része délről északra költözött, majd a XVI. században megtelepedtek az Isim-folyónál és a Torgaj-vidéken. Nyilvánvaló, hogy az argün törzsszövetségben, ebben az időszakban jelenhetett meg a magyar etnikai csoport, amikor is a kipcsakok és az argünök között sokoldalú együttműködési folyamatok és kölcsönhatások voltak megfigyelhetők.”

B. A. Kumekov professzor cikkét orosz, vagy magyar nyelven szívesen a kritikus rendelkezésére bocsátom, de oroszul meg is jelent Magyarországon. [*Б. Е. Кумеков, Казахи и венгри: общие исторические корни, 144. In: A magyarság és a Kelet. II. őstörténeti konferencia. Régészet és írásos források, történelem szekció. 139–155].*

Az „omszki magyar-kipcsak sezsere” ezen a néven ismert a kazak történetkutatásban. A kazak tudósok évtizedek óta keresték. Nekünk sikerült megtalálnunk, és könyvben konzerválnunk, megmentenünk az utókor számára. [A közép-ázsiai sezszerék forrásértékéről, szerepükről a történetkutatási módszertanban, vö: *Р. Г. Кузеев, Башкирские шежере. Уфа, 1960, 5–23].*

5) Ellentétben a kritikus feltételezésével, nemcsak a sezszerék nyújtanak történeti értékű információt a kazak-magyarok elődeiről. A XIV–XVII. századi arab és perzsa nyelvű közép-ázsiai források számos fontos adatot közölnek a keleti magyarok XIV-XVI századi történetéről. A Batu kán által hódoltatott keleti magyarok Sejban kán országrészének, az Aranyhorda „jobbszárnyának” hadrendjébe kaptak besorolást. Amikor később, a XV. század második felétől a XVI. század elejéig tartó időszakban a Keleti Dest-i-Kipcsak (az Aranyhorda keleti „szárnya”) Dzsucsida uralkodói, Sejban kán leszármazottai az egyre erősödő orosz nyomás elől az Ázsiába való visszatérésről döntöttek, a keleti magyarok részt vettek a döntés következtében végbement kazak (és az üzbégek) honfoglalásban. Azóta a Kazahsztánt megalapító 92 törzs egyikeként tartják őket számon. Az idevonatkozó forrásokra, legutóbbi könyvem 1), 2), és 24) számú jegyzeteiben hivatkozom.

A további eseményekről már valóban elsősorban a sezszerékből és a hozzájuk csatlakozó, terepen gyűjtött, évszázadokon keresztül fennmaradt népi hagyományokból, legendákból értesülhetünk. A kazak kutatók, például B. E. Kumekov is felhasználják ezeket a forrásokat. A XVI. századtól kezdve a keleti magyarok Kazakföldön elsősorban a kipcsakok között éltek, és a velük együtt költöztek a XVIII. század folyamán az északi sztyeppékre.

6) A kritikus epés megjegyzéseket fűz Kudajbergen Ordabajev celinjei tanítónak a könyvben magyar nyelven leközölt, Szarübaj batúrról szóló elbeszélő költeményéhez. Ez ellen önmagában még nem is emelnék kifogást. Irodalmi ízlések és pofonok különbözők. Azonban nem világos számomra szövegében a „más irodalmi hagyomány nélkül” kifejezés, arra vonatkozólag, hogy „a verset Toldi és a János vitéz nyelvén és stílusában próbálom magyarul megszólaltatni.” Gere Zsoltnak a könyvem iránt érzett zsigeri „jóindulata” alapján

arra kell következtetnem, hogy burkoltan arra céloz: szerinte a verset az ujjamból szoptam, vagy esetleg a versformát magam ötlöttem ki.

A költemény publikált, formája ellenőrizhető. Kudajbergen Ordabajev celinjei tanító kazak nyelvű versét Almatiban átadtuk Amirzsanov Kaliakbar Köskimbajev magyar-kipcsak akszakalnak, a Kazah Szocialista Szovjet Köztársaság egykori kulturális miniszterhelyettesének. Ő a művet 2006 novemberében leközölte a „*Kazak Batırları*” (Kazak hősök) című, Almatiban megjelenő irodalmi újság két teljes oldalán. A „Szarubáj vitéz” című elbeszélő költemény formája: Négyütemű, 11-12 szótagos verssorok, AABA rímrendszerű négysoros szakaszok. Ez a hazánkban magyarokként ismert, de Közép-Ázsiában is elterjedt versforma a kazak kis- és nagyeposzok formájának egyik általánosan elterjedt változata. Tehát azért fordítottam le a Szarubáj vitézről, a magyar-kipcsakok XVIII. századi vezérééről szóló verset a Toldi és a János vitéz stílusában, mert a kazak költő úgy írta meg. Nem is tehettem volna mást, hiszen műfordításnál a formahűség elemi követelmény. A pusztai és a pusztai pásztorélet életképeinek lírai ábrázolásáért is a költő a „felelős”.

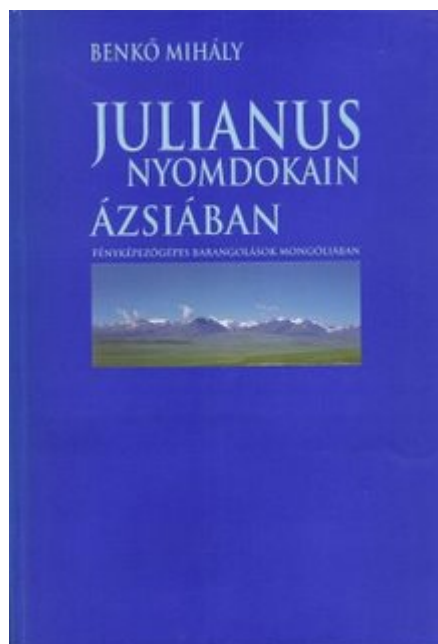
Gere Zsolt könyvemből csak arra képes reagálni, amit megértett belőle, az pedig nem sok. Így nem ítélem érdemben annak sem szakmai, sem irodalmi színvonaláról. Azt a dorgálását viszont, hogy „az eredet, a rokonság kérdését nem pusztán tudományos, hanem elsősorban nemzeti kérdésnek tekintem”, emelt fővel vállalom. Ma is méltatlan lenne bármely, a magyarság történetével kapcsolatos kérdést nemzeti érzés nélkül, a magyar identitástudat kiteljesítésére való törekvés nélkül kutatni. Elvégre magyarok vagyunk. Saját múltunkat, és mindazt, ami Eurázsia területén hozzá kapcsolódik, nem vizsgálhatjuk olyan „tárgyilagosan”, mint a biológus egy bogár lábán az ízeket.

Gere Zsolt cikkének minden szempontból ellenpéldája az a kritika, amely a „Rénszarvas” portálon jelent meg képeskönyveimről, köztük a legújabbról, a „Magyar kipcsakokról” is. Idevonatkozó szövegét az alábbiakban csatolom válaszomhoz.

2008/09/05

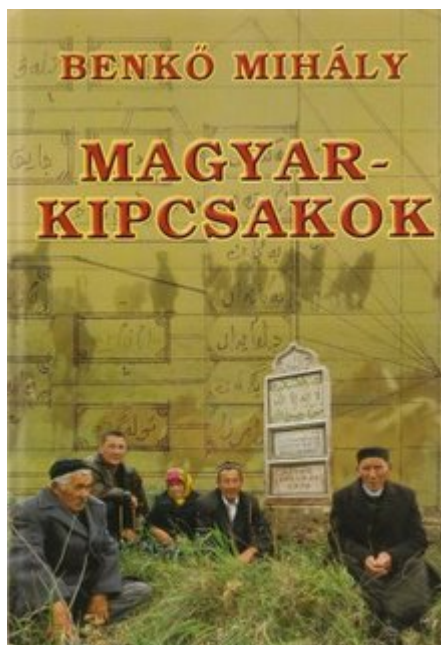
[A keleti magyarok nyomában](#)

.....

A keleti magyarokkal napjainkban Benkő Mihály foglalkozik. .... Eddig három, nagyon szép kiállítású, rendkívüli fotóanyaggal kísért könyvet jelentetett meg a keleti magyarokról.

Benkő Mihály orientalista a belső-ázsiai nomádok életét tanulmányozva (erről lásd *Nomád világ Belső-Ázsiában* című fotóalbumát, Bp. 1998.), lassacskán elnyervén a helyiek bizalmát, hetedik mongóliai expedícióján megtudta, hogy a Mongol-Altajban a kazakok között él a mazsarok csoportja. Korábban már járt köztük, fényképezte is őket, de vendéglátói titkolták mazsarságukat. *Julianus nyomdokain Ázsiában* (*Fényképezőgépes barangolások Mongóliában*, Bp. 2001.) című albumában számol be a mazsarok szokásairól, titkolt történetéről. A körükben élő legenda szerint ők a szarvasok népe: egy szarvast üzve indultak el nyugat felé ezer évvel ezelőtt, de Európa és Ázsia határán harcba

keveredtek egy nagyon erős néppel. A csata túlélői tovább vándoroltak nyugatra. Voltak azonban olyanok, akik nem vállalták a harcot, és elbújtak, majd visszatértek Ázsiába. Tőlük származnak az Északnyugat-Mongóliában élő mazsarok. Őseik gyávasága örök bélyeg rajtuk, ezért titkolják mazsarságukat (Benkő Mihály: Julianus... i. m. 33.). A mazsar csodaszarvas-legenda egy másik változatából hiányzik a gyávaság motívuma, az csak egyszerűen arról szól, hogy néhányan elunták a szarvas követését, és visszatértek Ázsiába (Benkő Mihály: Julianus... i. m. 38.). Amennyiben van valami valóságmagva gyávaságuk történetének, akkor ez az ősmagyar csoport talán az első **magyar**-besenyő háború után szakadt el testvéreitől, kb. 1300–1100 évvel ezelőtt. Az is elképzelhető azonban, hogy folklórközpontban keveredik a csodaszarvas-eredetmonda és Magna Hungariában a tatároktól elszenvedett vereség emléke, s a mongóliai kazak-mazsarok csak a tatárjárás után vetődtek keletre.

Benkő Mihály második könyve a keleti magyarságról *A torgaji madiarok (Keleti magyar néptörődék Kazakisztánban*, Bp. 2003.) címen jelent meg. A kötetben először Tóth Tibor 1964–65-ös expedíciójáról olvashatunk. A **magyar** antropológus a szovjet bürokrácia hanyagsága folytán juthatott csak el erre a szigorúan zárt területre. A Torgaj-vidéki kazakok – és köztük a madijarok is (a kötetben így írva szerepel nevük) – már a cári időkben is ellenálltak az orosz terjeszkedésnek, és állítólag az 1950-es években is voltak még zavargások ezen a vidéken. Az 1910-es években kibontakozó kazak függetlenségi mozgalom, az Alas vezetője a Torgaj-vidékről származó Mirzsakip Dulatov költő, matematikus és újságíró volt, aki cikkeket gyakran csak Madijar álnéven jegyezte. Petőfihez hasonló nemzeti hős volt, csak nem a Kárpát-medencei, hanem a kazakisztáni magyarság szülötte. 1935-ben, Karéliában vesztette életét, ahol az Északi-tengeri csatorna építésén dolgozott (természetesen nem önszántából).

A torgaji sztyeppen élő magyarok ezt mesélték Benkő Mihálynak: „...*van egy mesénk, amely szerint két testvér, Madijar és Khudijar, akik a Volga mentén éltek, elindultak Nyugat felé. Madijar el is jutott oda, ahová indult, Hudiart útközben elfogták, megölték és kettőbe vágták...*” (Benkő Mihály: A torgaji... i. m. 74.) E történet talán a Hunor–**Magyar** monda ázsiai változata lehet. Ha ezt a feltételezést sikerülne igazolni, akkor megdőlhethet a tudományos publikációkban élő nézet arról, hogy a két vadásztestvér meséjét 13. századi krónikásunk, Kézai Simon ötlötte ki Jordanes, gót történetíró nyomán. A torgaji magyarok több évszázadra visszamenő geneológiai hagyománya, valamint 18. századi történeti munkák alapján kazak történészek úgy vélik, hogy a madijarok a Batu leszármazottai közé tartozó Abulhair kánnal (1412–1468) kerültek Közép-Ázsiába, az egykori Arany Horda területéről. Mai lakóhelyükre, a torgaji sztyeppre a 18. század elején költöztek délebbi szállásterületeikről (Benkő Mihály: A torgaji... i. m. 92–93.)

A kötet végén azt is megtudjuk Orazak Iszmagulov antropológustól, hogy Kazakisztán más területein is élnek madijarok.

A keleti magyarok után folytatott további nyomozásairól Benkő Mihály a **Magyar-kipcsakok** című könyvében számol be (Bp. 2008. – Benkő Mihály idézett műveit a Timp Kiadó jelentette meg).

A **magyar**-kipcsakok (a Kazakisztánban szétszóródott néhány családot kivéve) a kazak sztyepp északi részén élnek. Lakóhelyük a Szovjetunió belső területi felosztása után nem a

Kazah, hanem az Orosz SzSzk része lett, így napjainkban is Oroszországhoz tartozik, az Omszki Terület Russzkaja Poljana nevű járásában található. Útjai során Benkő Mihály meghatározható kapcsolatokra tett szert, mint távoli rokont fogadták, megismerkedhetett életükkel, és kötetében publikálhatta is e madjarok geneológiai táblázatait, vagyis sezszeréit. Míg a fentiekben ismertetett két kötet inkább képeskönyv jellegű, kevés szöveggel, e harmadik már tudományos kíváncsiságunkat is kielégíti, a jegyzetekben utalásokat találhatunk Benkő Mihály és kazak kollégáinak tudományos publikációira is.

(Benkő Mihály életrajza és munkásságjegyzéke:

<http://www.terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/benko.html>)

E kötet idézi Ajbolat Köskimbajev véleményét is, amely szerint a Volga vidéki őshazában maradt magyarok a 14. században tagozódtak be a mongol (tatár) sereg hadrendjébe, és ennek következtében a sztyeppi törzsek rendszerébe is (Benkő Mihály: **Magyar**... i. m. 43.). Így vettek részt a kipcsakok Bultun-féle ága, a kara-kipcsakok egyik törzseként a 15. századi kazak honfoglalásban (a kipcsakok a kazakokhoz tartoznak).

A mongóliai mazsarok és kazakisztáni madjarok természetesen már nem tudnak magyarul, ugyanúgy, ahogy a Kárpát-medencei kunok és jászok sem beszélnek őseik nyelvét. Ők kazakok, ahogy a mi jászaink és kunjaink pedig magyarok. Történetük kapcsán eszünkbe juthat Illyés Gyula kérdése: Ki a **magyar**? A válasz persze bonyolult.

A mai felbolydult **magyar** közéletben, ahol félművelt, handabandázó egyedek egymást tagadják ki a magyarságból, és keresnek távoli, mesebeli rokonokat, feltehetjük azt a kérdést is, hogy: Ki a rokon? Ez sem egyszerű probléma. Legközelebb talán ezzel foglalkozom.
Bejegyezte: Zegernyei

<http://renhirek.blogspot.com/>